

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0520180 Lysegården (östra)

EU:s medlemsländer bygger upp ett sk. "ekologiskt nätverk" av naturområden som kallas Natura 2000. Livsmiljöerna för vilda djur och växter krymper i snabb takt och många arter hotas av utrotning. Länderna i EU samarbetar därför för att försöka bevara det europeiska växt- och djurlivet. Arbetet grundas på två EU-direktiv, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Natura 2000-områden i Västra Götalands län

I Västra Götalands län finns 406 av regeringen beslutade Natura 2000-områden (t.o.m. år 2004) som sammanlagt har en yta av cirka 240 900 hektar. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU direktiven bestämda naturtyper och arter. I länet förekommer 54 av dessa naturtyper och 95 djur- och växtarter. Arbetet med att utse områden har pågått sedan EU-inträdet 1995. Naturtyperna kan sammanfattas i följande kategorier och täcker cirka hälften av den totala ytan.

- Berg / hållmark, 3 800 ha
- Odlingssmark / hed, 3 506 ha
- Lövskog, 5 248 ha
- Barrskog, 8 475 ha
- Våtmark / hed, 14 218 ha
- Sötvatten, 21 567 ha
- Sötvatten, Vättern, 60 000 ha
- Hav / kust, 25 304 ha

Bevarandeplanen

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden, vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Planen ska också underlätta vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplaner utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Planen kan dock revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den sägs vara ett "*levande dokument*". Det är därför aldrig för sent att bidra med kunskap och synpunkter, kontakta gärna Länsstyrelsen. När bevarandeplanen ändras medför det att den måste fastställas på nytt. Markägare och andra berörda ges då nytt tillfälle att lämna synpunkter om ändringarna är av betydelse.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området (regleras av miljöbalken). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område bör man samråda med länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig om en skogsbruksåtgärd ska istället samråd hållas med skogsvårdsstyrelsen innan en åtgärd påbörjas.

Mer information

Länsstyrelsen - www.o.lst.se - Telefon 031-60 50 00 vx. - E-post: natura2000@o.lst.se

Skogsvårdsstyrelsen - www.svo.se - Telefon 033-17 73 30 vx. - E-post: svs@svsvg.svo.se

Naturvårdsverket - www.naturvardsverket.se

Om lagstiftningen som Natura 2000 bygger på

Ett Natura 2000-områdes juridiska status bestäms av flera paragrafer i miljöbalken. Förutom bestämmelser om områdesskydd och tillståndsprövning enligt 7 kap. miljöbalken är Natura 2000-områden även riksintresseområden enligt 4 kap. 1 och 8 §§ i miljöbalken, vilket innebär att Natura 2000-bestämmelserna får en tydlig koppling till en rad andra lagar som rör markanvändning. Bestämmelser som rör miljökonsekvensbeskrivningar (MKB), tillsyn och ersättningsfrågor m.m. i Natura 2000-områden finns även i miljöbalkens kapitel 6:1 och 7, 11:9, 17:3, 19:2, 21:7, 29:4 och 31:4 och 5 kap. MB samt i förordningen om områdesskydd (1998:1252).

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Pär Hedberg

BEVARANDEPLAN

Fastställd

2005-08-15

Diarienummer:

511-26675-2004

Enligt sändlista

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0520180 Lysegården (östra)

Kommun: Kungälv Områdets totala areal: 18 ha

Områdestyp: pSCI Biogeografisk region: Boreal

Naturtyper och arter som måste bevaras i området:

8220 - Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar

9020 - Boreonemoral ädellövskog*

1014 - Smalgrynsnäcka

Bevarandesyfte

Syftet med ett Natura 2000-område är att de naturtyper och arter, som ingår i Natura 2000-nätverket och förekommer i området, ska bevaras långsiktigt. De utpekade naturtyperna och arterna inom området ska bidra till att upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region. Natura 2000-området Lysegården (östra) utgör därför en viktig del i det ekologiska nätverk av områden som Natura 2000 bygger på.

Syftet med detta område är att bidra till att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för naturtyperna 8220 klippvegetation på silikatrika bergssluttningar (ca 1,9 ha) och 9020 boreonemoral ädellövskog (ca 1 ha), samt för arten 1014 smalgrönskägla.

Det främsta syftet är bevarandet av ett område med värdefull ädellövskog och en blockrik, sydvänd bergsbrant med många hotade och sällsynta moss- och lavararter.

Regeringen fattade beslut om att föreslå området till Natura 2000-nätverket i juli 2000.

Beskrivning av området

Området ligger drygt en mil norr om Kungälv, i direkt anslutning till Natura 2000-området Lysegården SE0520049. Området omfattar stora delar av berget Örnekulans sydsluttning samt Valleråns dalgång. Bergsbranten består huvudsakligen av stora block och lodytor, men i den övre delen växer krattekskog med inslag av tall och en. Branten är en viktig häckplats för rovfåglar. Dessutom hyser den en rik epifytflora med ett flertal hotade, sällsynta och skyddsvärda arter av främst lavar och mossor. Nedre delen av branten är bevuxen med ädellövskog som till stora delar utgjorts av ask och alm. På grund av almsjukan är nu delar av

området helt dominerade av ask. Skogsbeståndet hyser många västliga epifyter och har en välutvecklad epifytisk mossflora. I branten lever även smalgrynsnäcka *Vertigo angustior*. Vallerån bildar längst i väster ett ca 38 meter högt vattenfall nedför bergsbranten. Intill vattenfallet, på starkt kuperad mark, växer ett litet bestånd av ädellövskog bestående av ask-almskog med inslag av lind. Vallerån fortsätter sedan i en dalgång vars slänter huvudsakligen är bevuxna med klibbal och hägg, men även med inslag av ask och alm. Även i denna del växer flera hotade moss- och lavararter. Nedanför vattenfallet finns lämpliga lek- och uppväxtområden för havsöring som vandrar upp från Göta Älv. I anslutning till ån häckar dessutom strömstare och forsärla, och möjligen även kungsfiskare.

Bevarandemål

Exempel på uppföljningsbara bevarandemål beskrivs under respektive naturtyp och art. Vilka av dessa mål som kommer att användas i området bestäms när kompletterande inventeringar genomförts. Då kommer även koder som x, y och liknande att ersättas med siffror och arter.

Se under respektive naturtyp och art

Markägareförhållanden

Privata markägare.

Vad kan påverka negativt

Almsjukan har drabbat området och dess fortsatta härjningar är naturligtvis ett stort hot mot området. Detta gäller främst området med boreonemoral ädellövskog som till stora delar består av alm.

I övrigt märks inga påtagliga hot mot vare sig ädellövskogen eller bergsbranten i detta område. De flesta verksamheter som skulle kunna skada de utpekade naturtyperna regleras av reservatsföreskrifter. Exempel på sådana reglerade verksamheter är; all typ av produktionsinriktade skogsåtgärder (inklusive gödning), uppförande av byggnader, master, ledningar eller andra anläggningar, anläggning av väg, samt sprängning, schaktning eller drift av täkt eller upplag av någon form. Även slitage och störningar från friluftslivet regleras genom förbud mot bland annat klättring i bergsbranten, eldning och ridning på annat än befintliga vägar och stigar.

Trots att klättring i bergsbranterna är förbjudet enligt reservatsföreskrifterna finns ändå risk att friluftslivet orsakar slitage och störningar i den känsliga bergsbranten samt störningar på av häckande rovfåglar. Risken bedöms dock som liten eftersom området troligen inte kommer att utsättas för något större besöksstryck.

Verksamheter utanför naturreservatet regleras inte i reservatsföreskrifterna men skulle ändå kunna påverka de biologiska värdena inom området. Exempel på sådan verksamhet kan vara anläggning av ny väg eller andra större exploateringsföretag i närheten, som bland annat skulle kunna störa häckande rovfåglar i bergsbranten.

Vad gäller smalgrynsnäckan finns inte någon tydlig hotbild. Dess livsmiljö i bergsbranten är skyddad som naturreservat och verksamheter utanför Natura 2000-området kan knappast påverka dess livsbetingelser utom i extrema fall. Störst risk för negativ påverkan på snäckans livsmiljö torde utgöras av markslitage som en följd av det rörliga friluftslivet, men enligt ovan är denna risk inte särskilt stor. Även mer diffusa störningar som surt regn och knävenedfall skulle kunna påverka snäckan och dess livsmiljö.

Bevarandeåtgärder

Hela området är skyddat som naturreservat (Lysegårdens naturreservat, beslut 2004-02-02). Föreskrifterna för naturreservatet innebär främst förbud mot skogsbruksåtgärder och olika former av exploatering som kan ge upphov till habitatförlust.

För att bevara och förstärka reservatets naturvärden är en skötselplan upprättad. Enligt den ska skogsmarken och bergsbranten i huvudsak lämnas för fri utveckling. Inga skötselåtgärder utöver fri utveckling är föreslagna för de områden som hyser naturtyper eller arter som utpekats enligt art- och habitatdirektivet. Skötselplanen anger dock att ett litet område med planterad granskog i nederkant av branten ska avverkas och på sikt utveckla ett ädellövsbestånd som kan komma att förstärka och ingå i naturtypen ädellövsskog med rik epifytflora (9020). Denna skötselåtgärd anges ha hög prioritet.

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Vid prövning av ärenden gällande skogsavverkningar, all form av exploatering, avloppsutsläpp m m i närområdet intill Natura 2000-området bör ovanstående hot beaktas och MKB tas fram som visar eventuell påverkan på Natura 2000-områdets naturvärden och växt- och djurliv.

Bevarandestatus

Skrivs när baskarteringen genomförts.

Uppföljning av naturtyper och arter

De i bevarandeplanen angivna målen ska följas upp.

Bevarandemålen följs upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Naturtyper som inte kräver skötsel följs upp stickprovsvis med glesa tidsintervall liksom arter som till exempel förekommer på många lokaler eller som inte är hotade i så hög grad. Områden som vid basinventeringen inte konstateras ha gynnsam bevarandestatus följs upp regelbundet tills gynnsam bevarandestatus uppnåtts. Samtliga områden ska följas upp om de innehåller arter och naturtyper som är sällsynta, särskilt viktiga för biologisk mångfald eller kräver regelbunden skötsel.

Dokumentation

Länsstyrelsen i Västra Götaland. 2004. Beslut och skötselplan för naturreservatet Lysegården. Beslutsdatum: 2004-02-02. Dnr: 511-45913-2002.

Hultengren, S., Olsson, K. 1995: Värdefulla odlingslandskap i Göteborgs och Bohus län. Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, rapport 1995:21. ISSN 1104-487X.

Ehrencrona, D., Wedel, M. 1990: Inventering av ädellövskog. Kungälv kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Rapport 1990:1.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt områden med geografiska bestämmelser.

Appelqvist, T, m fl. 2000. Ädellövskog i Göteborgs och Bohus län. Länsstyrelsen i Västra Götaland & Pro Natura. Rapport 2000:1

Hultengren, S. 1995. Trädlevande lavar i Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län.

Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län. 1998. Lövskogar i Göteborgs och Bohus län.

Skogsvårdsstyrelsen. 1994. Inventering av nyckelbiotoper. Objektamn: Örnekulan och Vallerån.

Naturtyper, djur- och växtarter som speciellt måste bevaras i området

8220 Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar

<i>Beskrivning:</i>	<p>Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar finns i den blockrika och branta sydsluttningen. Utbredningen av naturtypen är 1,9 hektar. I branten finns en mycket värdefull moss- och lavflora med många västliga arter. Många av mossorna och lavarna är dock snarare knutna till träden i branten än till klipporna och blocken.</p> <p>Rödlistade moss- och lavararter som har återfunnits i branten (både i naturtyperna 8220 och 9020) är grynig lundlav <i>Bacidia biatorina</i> (NT=missgynnad), blylav <i>Degelia plumbea</i> (NT), gråblå skinnlav <i>Leptogium cyanescens</i> (VU=sårbar), västlig njurlav <i>Nephroma laevigatum</i> (NT), mussellav <i>Normandina pulchella</i> (NT), grynslav <i>Pannaria conoplea</i> (VU), askvårtlav <i>Pyrenula nitidella</i> (EN=starkt hotad) och fågelfotsmossa <i>Pterigonium gracile</i> (EN). Här finns även en rad andra skyddsvärda moss- och lavararter.</p> <p>I branten häckar även hotade och rödlistade rovfåglar och den utgör också en livsmiljö för smalgrynsnäcka <i>Vertigo angustior</i>.</p> <p>Naturtypen är känslig för:</p> <ul style="list-style-type: none"> - substratförstöring - förändrad vatten- och näringstillgång - slitage på det tunna vegetationsskiktet
<i>Bevarandemål:</i>	<p>Areal</p> <ul style="list-style-type: none"> -Arealen klippvegetation på silikatrika bergssluttningar ska vara minst 1,9 ha. <p>Struktur och funktion</p> <ul style="list-style-type: none"> -Andelen vegetationsfri mark (exkl. skorplavar) ska inte minska eller öka med mer än x (10)%. -Träd- och busktäckningen ska understiga x (30) % och ska inte öka mer än y (30) %. <p>Typiska arter</p> <ul style="list-style-type: none"> -Förekomsten och täckningsgraden av typiska lavar och kärlväxter (?) ska bibehållas eller öka.
<i>Negativ påverkan:</i>	Se beskrivningen av negativ påverkan för hela Natura 2000-området.
<i>Bevarandeåtgärder:</i>	Se beskrivningen av bevarandeåtgärder för hela Natura 2000-området.
<i>Bevarandestatus:</i>	Skrivs när baskarteringen genomförts.
<i>Uppföljning:</i>	Se tillsviðare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.

9020 Boreonemoral ädellövskog*

Beskrivning:

Naturtypen omfattar äldre naturliga ädellövskogar med stort inslag av alm, ask, lind eller lönn. Eken är ofta en karaktärsart och kan ibland dominera. Skogarna har lång kontinuitet som lövbärande mark och kan tidigare ha varit betes- eller slätterpräglade. En varierad åldersstruktur och förekomst av död ved är viktiga inslag. Artrikedomen på lavar, svampar, insekter och andra markorganismer är stor.

I Lysegården (östra) förekommer en hektar boreonemoral ädellövskog i nederkanten av Örnekulans sydbrant. Skogen består av ädellövträd, mestadels ask och alm. Marken är starkt kuperad och bitvis finns det gott om grova stenblock. Almsjukan har lett till att delar av området helt domineras av ask. Här finns gott om död ved, både som stående och liggande döda träd. Skogen hyser många västliga epifyter och har en väl utvecklad epifytisk mossflora.

Rödlistade moss- och lavararter som har återfunnits i branten (både i naturtyperna 8220 och 9020) är grynig lundlav *Bacidia biatorina* (NT=missgynnad), blylav *Degelia plumbea* (NT), gråblå skinnlav *Leptogium cyanescens* (VU=sårbar), västlig njurlav *Nephroma laevigatum* (NT), mussellav *Normandina pulchella* (NT), grynslav *Pannaria conoplea* (VU), askvårtlav *Pyrenula nitidella* (EN=starkt hotad) och fågelfotsmossa *Pterigonium gracile* (EN). Här finns även en rad andra skyddsvärda moss- och lavararter.

Förutsättningar för att naturtypen ska ha gynnsam bevarandestatus är främst:

Kontinuitet av ädellövträd i varierande åldrar

Förekomst av substrat och strukturer, viktiga för epifytiska kryptogamer, insekter och landmollusker. Exempel på sådana substrat är gamla och grova träd, hålträd samt död ved i olika nedbrytningsstadier, bland annat i form av grenar, torrträd och lågor

Naturlig dynamik med störningar som ras, stormfällning och insektsangrepp

Livskraftiga bestånd av typiska arter för naturtypen

Naturtypen är känslig för:

Avbrott i trädkontinuiteten

Minskad åldersspridning i trädsnittet

Minskad förekomst av gamla och grova träd, hålträd och död ved i skilda dimensioner och nedbrytningsstadier

Konkurrens från gran och främmande trädslag

Luftföroreningar

Förändrad hydrologi

Habitatförlust

Bevarandemål:

Areal

-Arealen boreonemoral ädellövskog ska vara minst 1,0 ha eller öka.

Struktur och funktion

-Trädsnittets sammansättning ska vara minst x (?) % av respektive trädslag.

-Föryngring av ask och alm i trädsnittet ska nås i minst x (90) % av området.

-Det ska finnas minst x (15) st grova träd (diam. > 30 cm) per hektar.

-Gran får förekomma med max x (5) % täckningsgrad.

Typiska arter

-Minst x(4) av de typiska lav- och mossarterna (blylav, lunglav, västlig njurlav, grynslav, korallblylav, grov baronmossa, fällmossa, guldlockmossa, fjädermossor och porellor) ska förekomma i minst x (50)% av provytorna.

Negativ påverkan:

Se beskrivningen av negativ påverkan för hela Natura 2000-området.

Bevarandeåtgärder: Utöver vad som nämns i beskrivningen av bevarandeåtgärder för hela Natura 2000-området och i skötselplanen för naturreservatet kan viss röjning av gran komma att behövas i ädellövskogen.

Bevarandestatus: Skrivs när baskarteringen genomförs.

Uppföljning: Se tills vidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.

1014 Smalgrynsnäcka; *Vertigo angustior*

Beskrivning: I Lysegården (östra) förekommer smalgrynsnäckan den i den branta och blockrika sydslutningen vid berget Örnekulan.

Smalgrynsnäckan är en liten kalkkrävande snäcka som lever i markens förna- eller mosstäckte. Den har en vidsträckt spridning utanför Sverige, men är på många ställen mycket ovanlig. I Sverige förekommer den främst längst kusterna i södra delarna av landet. Där kan man hitta den i tämligen torra miljöer som i rika rasbranter med ädellövskog och i kalkpåverkade torrbackar. Vanligast förekommer den dock i kalkkärr eller kalkfuktängar, i vilka de också kan hittas i inlandet. Smalgrynsnäckan är inte klassad som hotad i Sverige. Spridningsförågan är mycket begränsad, i storleksordningen några få meter per år. Snäckan är därför starkt beroende av kontinuitet och stabila förhållanden i markens förnaskikt.

Smalgrynsnäckan är känslig för
Förändring i hydrologin
Förändring av ljusförhållanden, orsakad av t ex igenväxning eller avverkning
Försurning
Ökat kvävenedfall, vilket kan orsaka igenväxning
Markslitage
Habitatförlust

Bevarandemål: Bevarandemål för arterna formuleras senare. ArtDatabanken kommer att lämna anvisningar för hur mål ska formuleras. Bevarandemålen kommer att röra populationsstorlek och arternas livsmiljö.

Negativ påverkan: Se beskrivningen av negativ påverkan för hela Natura 2000-området.

Bevarandeåtgärder: Se beskrivningen av bevarandeåtgärder för hela Natura 2000-området.

Bevarandestatus: Skrivs när baskarteringen genomförs.

Uppföljning: Se tills vidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare

---